

Toplumsal Eylem Retoriği Konferansı Kapanış Bildirisi:

Havailik

Eser Köker

• • •

Kolektif hak arayışının tartışıldığı bir toplantının kapanış konuşmasına “ben” vurgulu cümlelerle başlamamı mazur görün lütfen, 1977, 1 Mayıs’ında, 2013, 31 Mayıs’ında Taksim meydanını dolduran gençlerle aynı yaşıydım: 19. Alelacele yapılmış, örnekleme bile akademik kamuya bildirilmemiş, niceliksel data bilgisinin kaba istatistiki yorumlarını şaşalı bilimsel bilgi diye sunan ama katılımcıların yaşı gibi demografik veriyi bile şüphe ile okuyacağınız bazı alan araştırmalarının yorumlarına göre isyancının yaşı 28, 17, 23 olarak gösterilse de birkaçının ortalaması 19 kabul edilebilir -ortalamayı ben aldım!!!- sadece ve sadece bir gün AKM’nin üstüne “Yaşasın 1 Mayıs” pankartının asılmasına duydukları ölümcül nefretle yok edilenlerin anısına onlar geri geldiler, 19 gün boyunca “Boyun Eğme”yi AKM’nin üstünde tuttular: Bir gençlik rüyasının yeniden hayat bulmasına aracılık ettiler.

Toplumsal rüya köstebek izleriyle tabir edilebilir. Köstebek imgesi devrimci düşünce ve eylemin dirençliğini anlatabilmek için Marx tarafından zikredilmiş, devrimci olmayan zamanlarda devrimci düşünce ve eylemin sürme biçimini köstebeğin çalışma tarzına

yaslanarak anlatan Marx'a referans veren Foti Benlisoy, Gezi'nin en yakın tarihini Emek sinemasının yıkımına karşı mücadele edenlerle ortaklar, halkın güvenliği gerekçe gösterilerek bir kez daha 1 Mayıs'ta Taksim'e çıkarılmayanların, AKP hegemonyasını eşelemeye devam edegelerek parka ulaşma ve Taksim Platformu'na varma girişimlerini açıklar.¹ Eğer Taksim'deki AKM ön yüzü bir İLEF Kulis² panosu haline dönüşebiliyorsa, köstebek işbaşındadır. Her ne kadar Yaşarken Yazılan Tarih Mecmuası'nda -ki medyanın otosansürüne tipik bir örnek oluşturarak haziran 2013'te yayınlanmamıştır-³ yüz sayfalık dergide sadece iki satırla 1 Mayıs 1977 anılmış olsa da, belki yaşam hakkı için mücadele eden anneannelere sahip olduğumdan mı yoksa kolektif bir hakkı, kent hakkını hâlâ bireysel ve mülkiyet temelli olarak tanımlayan ve bu hakkın düşünülmesine bile tahammül edemeyenlerin yönettikleri bu TOKİ Ankarasında yaşadığımdan mı nedir, benim için Haziran rüyası Kazancı Yokuşu'na yığılan ölüm karşısında ödenilen bir bedel olarak kazanılan dayanışma rüyasının yeniden görülmesiydi: Gezi Parkı ve Taksim Meydanı elbette tesadüfi değildi, her türlü sembolle değerlendirilmişti.

•••

- 1 Foti Benlisoy, "Gezi Direnişi: Türkiye'nin 'Enteresan' Başlangıcı," *Gezi Direnişi Broşürleri:5*, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2013. Benlisoy da köstebek imgesinin bir diğer işleniş biçimi için Daniel Bensaid'i işaret etmektedir. Daniel Bensaid, *Köstebek ve Lokomotif*, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- 2 İLEF Kulis, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi kantinine öğrenciler tarafından verilen isimdir (e.n).
- 3 Yaşarken Yazılan Tarih, Gezi Direnişi ve Halk Hareketlerinin Geçmişi, Metis Yayıncılık, İstanbul, 2013. Anılan dergi, NTV Tarih Dergisi olarak Haziran ayında 54. sayı olarak hazırlanmış, ancak yayıncı kuruluşun bu "fevkalade nüsha"yı fevkalade nedenlerle yayınlamaması üzerine dergi Metis Yayıncılık tarafından Ekim 2013'te "Türkiye'deki medya-siyaset ilişkilerinin belgesi" olarak da yayınlanmıştır. Bir önceki cümlede yer alan trnak içindeki ifadeler, derginin yayın yönetmeni Gürsel Güncü'nün önsözünden alınmıştır. Dergide, Masis Kürkcügil'in "Öndersiz ve Örgütsüz. Telkinsiz ve Teşviksiz" başlıklı yazısının bitimine açılan bir çerçevede 1 Mayıs 1977 ile ilgili olarak şu ifade yer almaktadır: "1 Mayıs 1977 hadiseleri 41 kişinin ölmesiyle öne çıkmışsa, tükenmeyen bir insan kitlesini toparlamasıyla da tarihe geçmiştir." (s.75)

Bu rüyayı şimdi tabir edenlerin sözlerini epeyce okudum, bu toplantıda da iki gün boyunca konuştuk: Kapitalizmin neoliberal evresinde, Catalunya Meydanı'nda Zuccotti Parkı'nda, Öfkeliler ya da Haysiyet ve Özgürlük Mücadelecileri, İzlanda'da mutfak balkonlarında tencere ve tava çalan kadınlar, "Hepimiz Halid Saidiz" diye bağırırlar, siyaset yapma yeteneklerine konulmuş ambargoları kırıp, politik olanın gizil gücünü harekete geçirdiler; 2009'dan bu yana akışkan bir uzamda yeni zamanların dijital ortamlarında, siyasal iktidarların küstahlığına karşı durma kararlılıklarını gösterdiler; İster İşgal et'lerin arasına ister Bahar'ların arasına yerleştirilsin, yoksulların, kadınların, biyolojik cinsiyetin cenderesine sığmayanların, çevrecilerin, çalışanların illa da gençlerin Gezi Direnişi'nin mutlak dünyalı bir Türkiyelilik haline işaret ettiği hem Gezi üzerine yazının hem burada konuşulanların ortak teması.

1977 1 Mayıs'ında neredeyse tamamen "buralı-yerli" olarak ölüme karşı seslendirilen slogan ve marşlardan sonra 2013 Haziranı'nda söylenen tezahürat melodilerinden araklanmış şarkılara eklenen dünyalılık sesiydi, dünyanın zamanını ve mekânını artık sabitlemeyen sermayeye karşı onun en yaman silahlarından birini bir an çalanların dalgalarını nasıl geçebileceklerinin anlatımıydı, bir göz kırpmasıydı: "Taksim'de Devrim Bize Göz Kırptı" duvara yazıldı.

Eylem repertuarının genişliği dünya kadardı. Genç eylemciler kuşağı özerk bir iletişim ve örgütlenme yeteneğiyle yeni siyasal değişim yollarını keşfettiler, kendilerinden önce hangi baharda hangi işgalde yeni olan ne varsa denediler, videoaktivisti oldular, mini belgeseller hazırladılar, grafik tasarımlarını şekillendirdiler, yurttaşlıklarının gazetecileri oldular, ötekilerin postası işlemeye başladı, mutfak kurdular, çöp topladılar, eczanelerini açtılar, seyyar hekimlik yaptılar, Taksim'de ve her yerde, onlara kalan onlarla çoğalan örgütlenme becerisiydi. Genç avukatları devlet şiddetinin gaddar saldırılarına karşı anında mahkeme kapısına götüren, karakola getiren dayanışma becerisiydi. Dayanışma becerilerini söze dökmekle yetinmediler. Direnenlerin bakışını buyurganların üzerine çevirdiler.

Hakan Ataman⁴ dün yönetenlerin nasıl bir şeytanlaştırma-düşmanlaştırma stratejisi kurduklarını anlattı; her meşruiyet krizi derinleşmesinde, dost-düşman ayrımı yapıldıkça büyüyen pekişen olağan siyaset anlayışının otoriterliğine Gezi Direnişi'nin verdiği yanıt, zengin eylem repertuarından seçim yapmasında değil, çoklu eylemliliğin yan yana sürdürebilmesindeki beceride yatmaktadır. Her grubun eylemliliğini yan yana sürdürülebilmesi ne düşmanı tekleştirdi ne de korku ve dehşet halinin yeniden bedenleştirilmesine aracılık etti. Kolektif eylemin gücü barikat kardeşliğinde sınıandı. Öfkenin odağındakine bile "amca" diye seslenebilen, ona "küs"ebilen, "hey yüzde elli biz dostuz" diyebilen, gazla boğana "gazın bitecek memur abe" diyeyazabilen, bir şiddet aracını -TOMA- türküsüne yerleştirebilen ve "delikanlığa" davet eden eylemci sözü⁵ dalgacılığın, alaycılığın, laf yetiştirmeciliğın, kinayeciliğın labirentlerinde dolaşırken, reel politik kişi ve kuruluşlar da, medya da, sermaye çevreleri de bu eleştiri yağmurundan paylarına düşeni aldılar. Mevcut siyaset çarkını çeviren siyasal örgütlere karşı güvensizliği betimleyen söz, "öldürücü kapitalizm" ile perçinlenmiş, "halk aşksızsa sokaklar banka dükkânlarıyla doludur" bir duvar aforizması olmanın ötesindeki anlamlarına kavuşmuştur. Bu eleştiri halkalarının genişliğine rağmen

•••

- 4 13-14 Kasım 2013 tarihinde Toplumsal Eylem Retoriği Konferansı'nda Gülden Gürsoy Ataman ve Hakan Ataman tarafından sunulan "Yurttaşlığın Kıyısında: #Gezi Direnişi'ndeki Hak İhlalleri Üzerine" başlıklı bildiri kast ediliyor (e.n.).
- 5 Eylemcinin sözünün kolektif bellekte kalabilmesini mümkün kılan girişimlerden biri bu sözlerin basılı kültür içine alınmasıdır elbette. Ancak Gezi direnişi ardından neredeyse hemen piyasaya çıkarılan bir dizi "kitap" ya da "fotoğraflı risale" duvar yazılarının ve sloganların tekrar yazımından öteye herhangi bir bilgi içermemektedir. Çok satma beklentisiyle eğlendirmek işlevini yerine getirsin diye hazırlanan yayınların içeriğini burada bir kez daha tekrar etmemek için örnek verme yoluna gidilmemiştir. Yukarıda metinde tırnak içine yerleştiren ifadeler, şu sloganlardan alınmıştır: " Tayyip Amca, Sen Gez, Biz Buradayız", "Tayyip sana küstüm", "Hey, %50 Biz Dostuz", "Artık Çok Geç, Bir Kere Gaza Geldik", "Biz ne mi İstiyoruz, Gaz istiyoruz, Ver Gazı", "Gaz Gelen Yerden Taş Esirgenmez", " Gaz Yemeyene Kız Yok", "Bu TOMA dashlı toma, cıngıllı daşlı TOMA", TOMA'yla sekiz gündür beraberiz, ciddi düşünüyoruz", "Sık bakalım, biber gazı sık bakalım, kaskını çıkar, jopunu bırak, delikanlı kim bakalım"

demokrasi idealine oklarla başvurulması ise eylemcinin sözünün içinde bir başka demokrasinin hayaletini gezdirmektedir.

Her ne kadar duvarlarda İngilizce sloganlara rastlansa da, Amerikan gazetelerinde yer alan ilanlarda ne istendiği başka bir dilde yazılsa da eylemin sözü buralıydı; bizim anlayabileceğimiz başka dillere çevrildiğinde mizahi edayı ve mücadeleci tavrı hemen yitiren söz oyunları, geleceği ki politikanın yapılmasını mümkün kılan tek zamandır, elinden alınmak istenen, sterilize yaşam alanlarına mahkûm edilmiş ve geçmişle bağları kesilerek tarihsizliğin içine gömülmeye çalışan kentli insanların mevcut politik çıkış yolları yerine yeni yol arayışlarının mecazını kurdu, benzetmelerini çoğalttı, ya da başka bir deyişle yeni siyasetin politik lügatini genişletti: Örgüt başı aramasıyla bilinen malum siyasal çevrelere, lidersiz ve ünlü (!) olmayan bir ortaklaşarak yönetebilme becerisiyle direnebilmenin mümkünlüğü gösterdi. Direnebilmenin sözünü şiirden ve şairden ödünç aldı. Turgut Uyar da Edip Cansever de Ece Ayhan da tweetlerden duvara, direnenlerle beraber duygulara tercüman oldular. Bu geçişlilik hali, “kahrolsun bağız şeylerdeki” muğlâklıkla bitiştiğinde geleceksizlerin politik sözünün besleneceği kaynağı ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda politik eylem ve sözü hep sabitlik içinden tanımlayan örgütler, liderler, yasalar, kurallar ve diğer “bağız şeyler”den ibaret görenlerin kolektif eylem ve katılım momentlerini nasıl hiçleştirdiklerini işaret eder. Bu hiçleştirmeye yanıtın yerel dili dalgalılığın ve alaycılığın geçici edasını taşısa da, artık marşlarla beslenmeyip türkü ve şarkıların nakaratlarından ödünç alınsa da, bu “gaz” a methiyeler düzme yoluyla devlet şiddetini mahkûm eden havailik toprakla ilişkilidir: Köstebek çalışmaya devam etmektedir. Alternatif ve taraflı bir yayıncılığın koridorlarını kazmaya, kerameti kendinden menkul profesyonel yayıncılık labirentlerini çöktürmeye, kolektif bir hafıza oluşturmak için görsel metin biriktirmeye devam etmektedir; açlık grevlerinde, Kürt direnişinde edindiği tecrübeyi çoğaltmaya devam etmektedir; uluslararası yayın bantlarında yer almaya, sınır tanımayan olmaya, haber teyidi için zincir oluşturmaya devam etmektedir. Tüm yasaklamalara ve ağırlaşan şiddet kullanımlarına karşın yeraltına

sığmayan dalgacı bir havailiğin neşesi ile bir kez daha karşılaşıldı,
yine karşılaşılacak...

Bu toplantının hazırlanmasına katkı veren herkesi bir kere daha
kutlar, yeni karşılaşma anlarında bir araya gelmeyi dilerim.